

Lúdas Matyi

Kiss Tamás

Túl a tényen, hogy Nádasdy Kálmán és Ranódy László 1949-ben készült *Lúdas Matyi*ja egyszerre számít a magyar filmgyártás történeti mérföldkövének és a Rákosi-korszak első emblémafilmjének, mind a mai napig maradandó élvezeti értékkel bíró, hangsúlyosan magyar alkotás. Fazekas Mihály elbeszélő költeményének józan paraszti ésszel megáldott, népi hőse minden valószínűség szerint oly szervesen beépült már a generációról generációra öröklődő magyar folklór és szellemi kultúra világába, hogy azon nem találhatott valódi fogást semmiféle szélsőséges ideológia vagy államosított gépezet. Pedig meglehetősen eredeti ötlettel vágtak bele a közismert történet adaptálásába.

Lényegében a teljes film arra a leleményes megoldásra épül, hogy a megaláztatásaiért saját földesurán háromszor is elégtételt vevő parasztfiú történetét a forgatókönyvet jegyző Szinetár György az eredeti középkori idősík helyett a napóleoni háborúk korszakába ágyazta. A francia forradalom hármasszavával így aztán már szabadon lehetett garázdálkodni, s Matyi felvilágosult karakterére olyan propagandát felhúzni, amelyet a korabeli vezetés nem szégyellt.

Szerencsére a milióábrázolást még nem, csak a karaktereket hatja át a sematizmus. Azonnal leszűrhető, hogy a tragikus életúttal bíró, Lúdas Matyihoz hasonlóan paraszti származású Soós Imre köré az ötvenes években kirajzolódott sztárkultusz nem a

véletlen műve. A lángoló tekintetű színész olyan energikusan hozza a Fazekasnál még inkább magányos igazságkereső, a filmváltozatban már modern Dózsa Györggyé avanzsáló figurát, hogy arra a szocialista sztár csináló gépezetnek értelemszerűen le kellett csapnia. A kifogástalan színészgárda, Soós Imrével az élen, nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a *Lúdas Matyi* ma is üdítő filmélmény. A pöffeszkedő Döbrögi (Solthy György), annak nyafogó leánya (Ruttkai Éva) vagy a szószátyár francia nevelőnő (Kiss Manyi) karikatúrái meglepetésre hibátlanul illeszkednek a film Mikszáth anekdotáit idéző légkörébe.

Merthogy a *Lúdas Matyi* miliójét finom iróniával megfűszerezett derű lengi be. A kastélyidill és a vásári forgatag, a betyárvilág és az úri etikett keveredik egymással. A helyenként eltérébélyesedő romantikát Döbrögi naturalista stílusban ábrázolt hatalmaskodásai ellenpontozzák. A realista hitelességre is törekedő rendezőpáros műterem helyett természeti környezetben forgatott, változatosan felplánózott (tömeg) jelenetei dinamikával és étellel töltik meg a tiszántúli végtelent. A vásári életképek, Matyi deresen való megveretése vagy a hajtóvadászat epizódjai csillogó ékkövei a filmnek.

A *Lúdas Matyi* a magyar filmtörténet első teljes egészében színes mozgóképe, illetve első olyan filmje, amelynek gyártási költsége átlépte az akkori büvös, egymillió forintos álomhatárt. Tagadhatatlanul nagy-zolós és proletárnyugtató kirakatdarabnak készült, a rendezők szakértelmének, színészeink tehetségének és a magyar népi kultúra örökségének hála mégis művészeti panteonba állítható, örökbecsű műalkotássá vált. ■

Lúdas Matyi, színes, magyar film (1949) / Hossz: 107 perc / Rendező: Ranódy László, Nádasdy Kálmán / Operatőr: Hegyi Barnabás / Forgatókönyvíró: Szinetár György / Zeneszerző: Szabó Ferenc / Szereplők: Soós Imre, Solthy György, Pártos Erzi, Horváth Teri, Bozók István, Ruttkai Éva, Somlay Arthúr / Producer: Szinetár György / Gyártó: Mafilm / Dvd-forgalmazó: Magyar Nemzeti Filmarchívum / Dvd szinkronnyelvek: magyar (monó) / Dvd felirat: magyar, angol / Dvd képarány: 16:9 (1.85:1) / Dvd extrák: fotógaléria; dokumentumfilmek

100%